

Amerikaanse toestanden?

Zo'n vijf jaar geleden gonsde plotseling een nieuw begrip in Nederland: Intelligent Design. Inmiddels is de hype voorbij en het debat over schepping en evolutie weer geluwd. Toch blijkt de creationistische beweging nog springlevend, ontdekte columnist Ab Flipse. Een stichting met de ironische naam De Oude Wereld probeert met een burgerinitiatief een voet tussen de deur te krijgen bij het ministerie van OCW en lijkt inmiddels al overlegd te hebben met minister Van Bijsterveldt.

Toenmalig minster van onderwijs Maria van der Hoeven wilde in 2005 graag een debat over schepping en evolutie en de waarde van Intelligent Design (ID). Zij had hierover een goed gesprek gehad met de Delftse fysicus Cees Dekker. De theorie van 'intelligent ontwerp' beoogt een alternatief te bieden voor de darwinistische verklaring van het ontstaan van de soorten. Dekker profileerde zich als ID-voorman en kreeg zo'n beetje heel wetenschappelijk Nederland over zich heen.

Enige tijd later nam Dekker nadrukkelijk afstand van ID. Waarschijnlijk is dit de reden dat er in Nederland geen goed georganiseerde ID-beweging ontstond zoals in de Verenigde Staten. Wel bleven de traditionele creationisten zich roeren: in het Darwinjaar 2009 verspreidden zij zes miljoen folders tegen de evolutietheorie en voeren ze met een zelfgebouwde ark van Noach door het land. In hun ogen doen zelfs ID'ers teveel evolutionistisch water bij de wijn. Zelf houden ze zich aan de letterlijke bijbeltekst geloven ze dat de aarde zo'n zesduizend jaar geleden is geschapen, zoals beschreven in Genesis 1.

Voor Intelligent Design bleek geen markt te bestaan in Nederland. De hype is dan ook voorbij. Tijd voor historici om ID als maatschappelijke fenomeen te analyseren, zo dachten de organisatoren van het [symposium](#) 'Intelligent Design in het publieke domein', dat op 18 april in Utrecht plaatsvond. Een van de thema's was het verschil tussen de Verenigde Staten en Europa. [Kenneth R. Miller](#), bioloog, rooms-katholiek en actief in het debat over schepping en evolutie in de VS, berichtte uit de eerste hand over de 'Amerikaanse toestanden'. Hij is een uitgesproken ID-criticus.

Veel nieuwe inzichten in het fenomeen 'ID in het publieke domein' leverde het symposium helaas niet op. Het grootste deel van de dag ging het over de inhoudelijke (on)houdbaarheid van ID. Een ID-aanhanger was gevonden in de persoon van de fysicus [Juleon Schins](#), die werd aangekondigd als laatste der Mohikanen. Zijn pro-ID-verhaal stuitte op kritiek vanuit wetenschappelijke, filosofische en theologische hoek, verwoord door Kenneth Miller, de Gentse filosoof [Johan Braeckman](#) en de Nijmeegse theoloog [Taede Smedes](#).

Wat 'het publieke domein' betreft, werd wel duidelijk dat ID in de VS veel meer is dan een theoretische discussie over schepping en evolutie. Dit komt door een combinatie van factoren: de grondwet, het Amerikaanse schoolsysteem en de politieke situatie. Zo volgt uit de Amerikaanse grondwet dat openbare scholen zich in zaken van godsdienst neutraal moeten opstellen.

Dit heeft geleid tot langdurige discussies over de vraag of alternatieven voor evolutie in de schoolboekjes thuishoren. Vaak eindigden deze discussie in de rechtszaal. In 2005 was dit ook het geval met de befaamde [Dover Trial](#). In deze rechtszaak trad Miller op als getuigdeskundige. De rechter zou uiteindelijk uitspreken dat ID geen wetenschap was en dus geen plek hoorde te krijgen in de biologieles. Eerder was een dergelijke uitspraak al eens gedaan met betrekking tot creationisme.

Het maatschappelijk debat eindigde met deze uitspraak niet. Keer op keer worden pogingen ondernomen om alternatieven voor de evolutietheorie het onderwijs in te smokkelen. Door het tweepartijstelsel in de VS is het onderwerp ook politiek gepolariseerd. Conservatieve christenen hebben hun thuis voornamelijk gevonden in de Republikeinse Partij, waar zij in de loop der tijd veel invloed hebben gekregen.

Tot een grondige analyse van de Nederlandse situatie kwam het op het symposium niet. Dat is jammer, want een week later bleek dat de creationistische beweging in Nederland springlevend is en gekozen lijkt te hebben voor een Amerikaanse strategie. Een stichting met de ironische naam [De Oude Wereld](#) probeert met een burgerinitiatief een voet tussen de deur te krijgen bij het ministerie van OCW. Zij pleit voor *fair science*, een begrip dat werd gemunt in de VS en inhoudt dat het 'scheppingsmodel' en het 'evolutiemodel' in de biologieles gelijkwaardig dienen te zijn. Inmiddels lijkt De Oude Wereld hierover [overleg](#) te hebben gehad met de minister van Onderwijs.

In de Nederlandse context is dit een merkwaardig streven. Immers: in Nederland kennen we, anders dan in de VS, vrijheid van onderwijs, inclusief de financiële gelijkstelling van openbare en bijzondere scholen. Op orthodox-christelijke scholen is het al lang mogelijk om creationisme te doceren, mits leerlingen voor het eindexamen ook de evolutietheorie beheersen. Vanuit creationistisch perspectief is er dan ook geen enkele noodzaak om deze kwestie maatschappelijk en politiek op de spits te drijven. Het enige dat creationisten hier waarschijnlijk mee bereiken is dat de vrijheid van onderwijs weer eens ter discussie wordt gesteld.

Ab Flipse, voor Protestant.nl
6 mei 2011

[Ab Flipse](#) is wetenschapshistoricus aan de Vrije Universiteit, waar hij werkt aan een promotieonderzoek over geloof en natuurwetenschap in Nederland, 1880-1940. Daarnaast is hij werkzaam bij [ForumC](#), een platform voor geloof, wetenschap en samenleving.